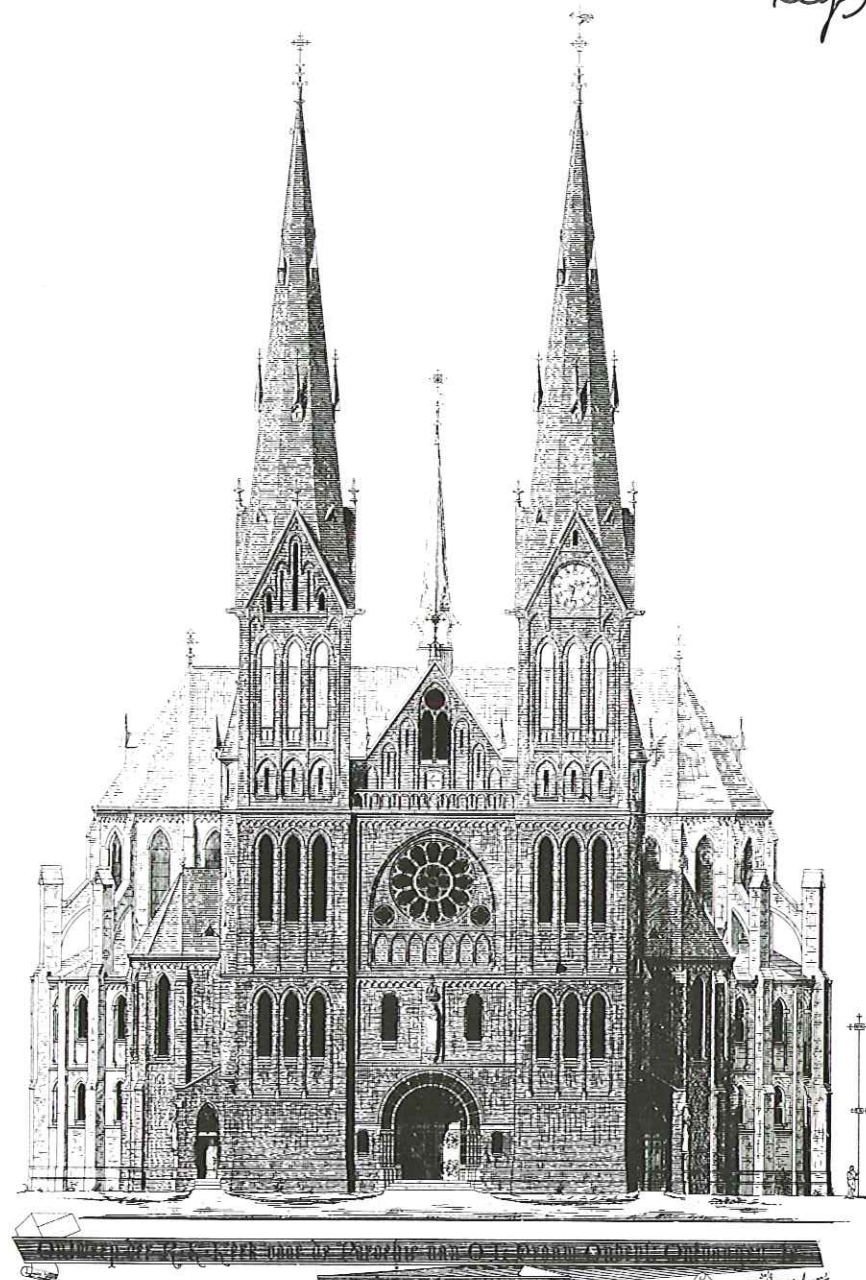

Dep

Kerk
Onze Lieve Vrouw
Onbevlekt ontvangen

Elandstraat Den Haag

Streek Stedelijke Ontwikkeling
Monumenten zorg
Bezoekadres Spui 70
Postbus 12655 - 2500 BP Den Haag

PAROCHIE ONZE LIEVE VROUW ONBEVLEKT ONTVANGEN

De geschiedenis van de kerk

Omstreeks 1865 werden in de zogenaamde 'Veenpolder' de eerste huizen gebouwd.

De eerste straat kreeg de naam 'De Riemerstraat'.

De veenpolder was een uitgestrekt vlak weiland, ten noorden begrensd door het 'Huis Zorgvliet' en de Laan van Meerdevoort, ten oosten door de Veenlaan en het Noordeinde, ten zuiden door de gracht van de Noordwal en ten westen door de Beeklaan.

Op 8 december 1877 werd een hulpkerk van de Westeindeparochie ingezegend.

De grond was gekocht van Prinses Sophie van Saksen-Weimar voor f. 93.387,50.

Op 5 juni 1878 richtte de bisschop van Haarlem officieel de parochie 'Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen' op.

8 juni 1890 werd de bouw van de nieuwe kerk aangekondigd.

DE ARCHITEKT WAS N. MOLENAAR.
OP 10 DECEMBER 1890 VOND DE AANBESTEDING
PLAATS VOOR F. 203.949,-.
DE AANNEMER WAS B. KRIJNEN.
BEIDEN WAREN PAROCHIANEN.
OP 1 MAART 1891 WERD DE EERSTE SPADE
IN DE GROND GESTOKEN EN OP 8 JUNI
DE EERSTE STEEN GELEGD.
DE KERK WERD GECONSACREERD OP
1 DECEMBER 1892.

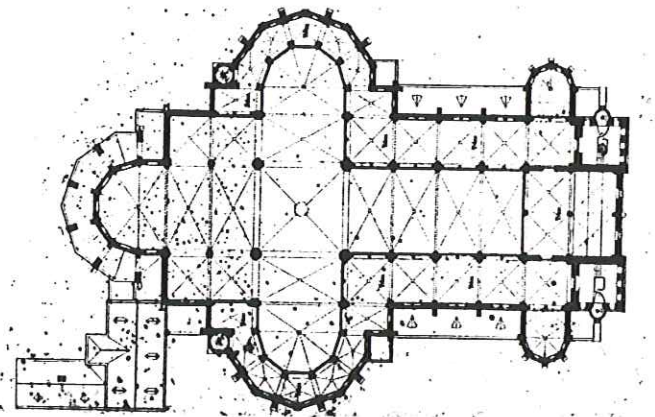
De bouwmeester

Nicolaas Molenaar (1850-1930) werkte in zijn jonge jaren als opzichter voor P.J.H. Cuypers, onder andere, bij de bouw van de St. Jacobuskerk aan de Parkstraat.

Hij heeft in ons land talrijke kerken gebouwd, zoals de H. Martha aan de Hoefkade en de H. Bonaventura te Woerden.

In Nijmegen bouwde hij het befaamde Canisiuscollege.

Een bijzonder fraai voorbeeld van Neorenaissance architectuur is het huis op de hoek van de Banstraat en het Sweelinckplein in Den Haag.

Kunsthistorische waarde

De Elandstraatkerk behoort tot de grootste en beste schepping van de neogotische kerkelijke bouwkunst in ons land.

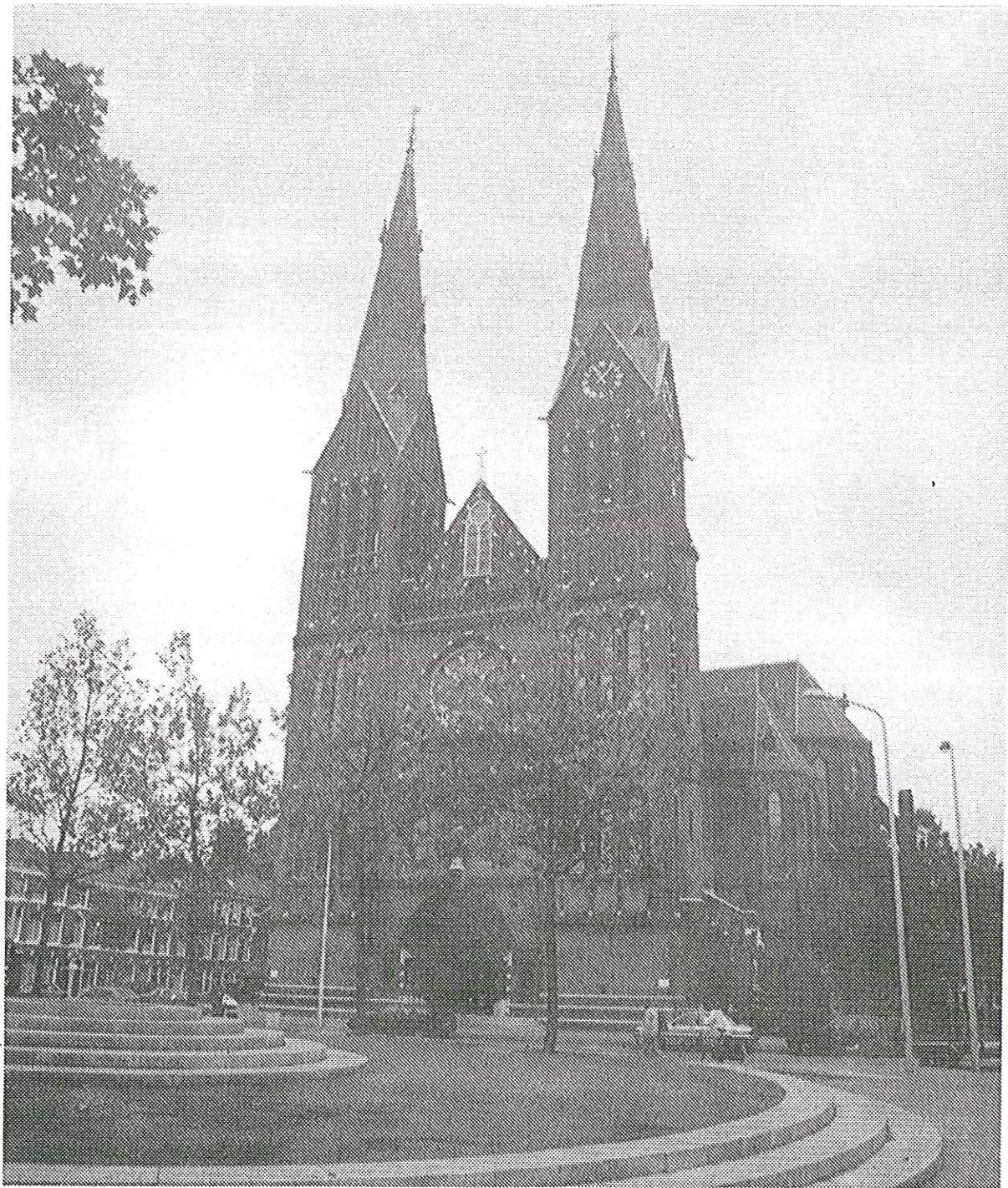
Molenaar inspireerde zich bij zijn ontwerp op de vroege gothiek van Ile-de-France, uit het eind van de twaalfde eeuw, zoals de kathedralen van Noyon, Laon en Parijs (Notre Dame).

Het is een driebeukige kruisbasiliek met een klaverblad vormige plattegrond. (zie tekening)

Hiervoor nam hij kerken uit de Romaanse periode als voorbeeld o.a. de Sancta Maria im Kapital te Keulen, de kathedraal van Doornik voor de bouw van het gotische koor en de Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk te Roermond.

Behalve wegens haar architectuur-historische kwaliteit, is de kerk ook belangrijk door het feit, dat de authentieke inrichting, beglazing en polychromie, ondanks een liturgische aanpassing van het priesterkoor, nagenoeg gaaf bewaard zijn gebleven.

HET GEBOUW IS EEN DOMINEREND
ELEMENT IN DE LAAT NEGENTIENDE
EEUWSE STADSWIJK. DE TORENS,
DIE 72 METER HOOG ZIJN,
BEHEERSEN HET BEELD VAN DE WIJK.
VERDER IS DE KERK 60 METER LANG,
40 METER BREED EN 35 METER HOOG.

Het kerkgebouw

De Elandstraatkerk is een driebeukige kruisbasiliek in neogotische stijl, voorzien van rechthoekige kapellen tegen de zijbeuken van het schip.

Aan weerszijden van de 'west' gevel (de kerk is niet georiënteerd) twee torens met slanke naaldspitsen, opgaand van frontalen.

Koor, schip en dwarsschip hebben gemetselde luchtbogen.

Schip en transept worden omgeven door gallerijen, geopend naar middenbeuk door spitsboognissen, waarin gekoppelde spitsbogen op deelzuiltjes met kleine roosvensters daarboven.

De scheibogen van het schip zijn rondbogig en rusten op forse, ronde pijlers met gebeeldhouwde kapitelen, van welke dekplaten schalkenbundels opgaan, waaruit zich de gewelfribben ontwikkelen.

Bovenin de lichtbeuken bevinden zich venstertripletten, groepen van drie lancetvensters waarvan de middelste hoger is dan de beide flankerende.

Aan weerszijden van het priesterkoor hoge zijkapellen, van het middenkoor gescheiden door ronde pijlers.

De zevenzijdig gesloten apsis heeft rijzige lancetvensters met daaronder scheibogen op gedrongen zuilen.

De 'oostpartij' van de kerk, gevormd door de kruisingstravee met koor en transept, is in de plattegrond klaverbladvormig, hetgeen wil zeggen dat zowel het koor als de dwarsschipsarmen veelhoekig gesloten zijn.

De gehele kerk wordt overkluisd door gemetselde kruisribgewelven.

Aan weerszijden van de eerste travee van het schip sluiten kapellen met veelhoekige sluitingen aan op de zijbeuken.

De rechter daarvan is de doopkapel.

In de westgevel een portaal met rondbogige archivoltten, daarboven een roosvenster.

Het interieur

De kerk is nog in het bezit van haar oorspronkelijke, zeer rijke meubilering (met enkele uitzonderingen), haar beglazing en polychromie.

Het hoogaltaar met zijn hoge retabel, voorzien van gepolychromeerd kalkstenen reliëfs, de beide zijaltaren in dezelfde trant - het linker gewijd aan O.L. Vrouw, het rechter aan de H. Johannes Regis, medepatroon van de kerk - de communiebank met bronzen reliëfs, de preekstoel met reliëfs tegen de kuip en de kalkstenen kruiswegstaties, aangebracht in de sluitingen van de transeptarmen, al dit meubilair is vervaardigd kort na de bouw van de kerk in de jaren negentig van de 19de eeuw, grotendeels door het atelier Te Poel en Stoltefus in neogotische stijl. Ook de 66 gebrandschilderde ramen van het atelier F. Nicolaas en Zn. te Roermond en de zes rijk gesneden biechtstoelen van het atelier Ramakers te Geleen dateren uit de eindjaren van de 19de eeuw en beginjaren van de twintigste eeuw.

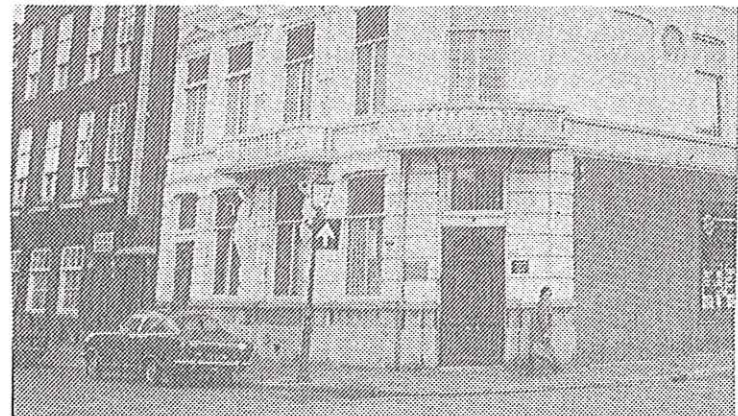
De doopvont is een belangrijk kunstwerk uit het atelier van de gebroeders Jan Eloy en Leo Brom, vervaardigd in 1935.

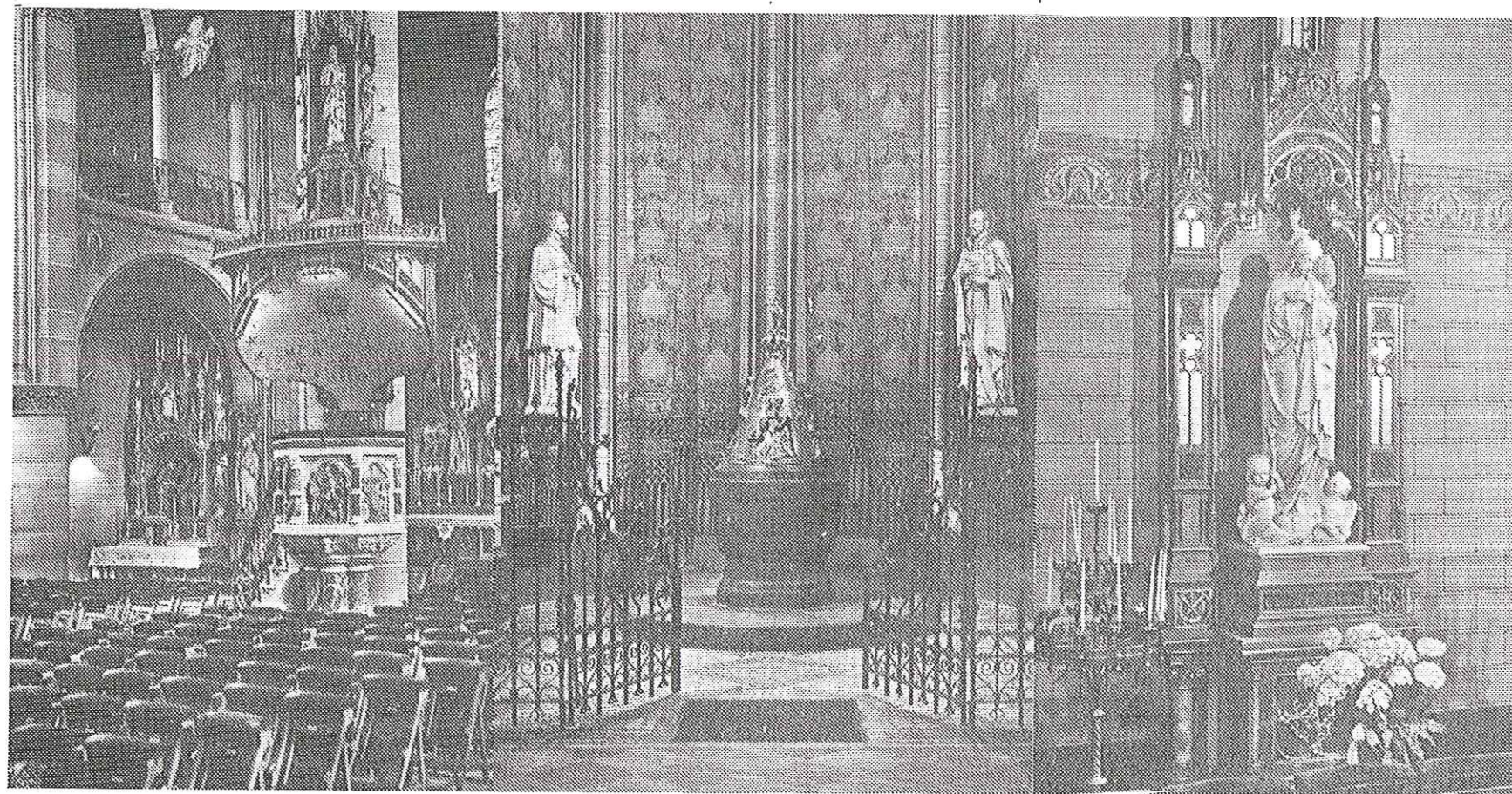
De polychromie is aangebracht van 1907 - 1912. Eerst het priesterkoor volgens een plan van Stoltefus in 1907 en 1908. De rest in 1911 en 1912.

Door de geschilderde voegen worden steenblokken gesuggereerd. Dit volgens middeleeuws gebruik.

De kerkbanken zijn ook van Te Poel en Stoltefus (kosten f. 9,- per plaats)

Deze firma was gevestigd Helmersstraat 142-144 in het witte gebouw met het gebeeldhouwde balkon.

Preekstoel

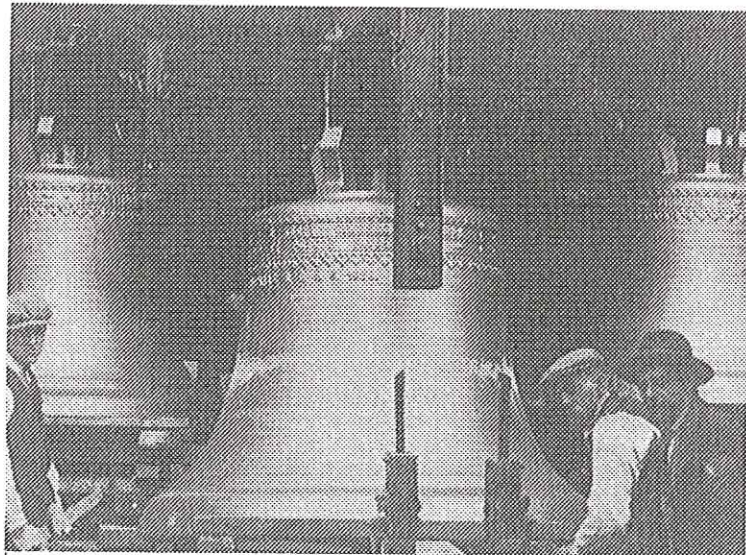
Doopkapel

Mariabeeld

De 4 stalen klokken zijn in 1928 geplaatst (gouden jubileum van de parochie).

Deze 4 waren net zo duur als 3 bronzen. (In de Tweede Wereldoorlog een voordeel)

Het bronzen Mariaklokje in de Angelustoren was van 1892. In 1943 is dit klokje weggehaald. In 1949 is er een andere klok geplaatst.

Overzicht restauratie

In 1972 werd de kerk op de voorlopige monumentenlijst geplaatst. In 1974 werd dit definitief.

Van 1974 t/m 1982 is incidenteel het hoognodige onderhoud gepleegd, met gedeeltelijk rijkssubsidie.

In 1980 berichtte het Ministerie van O.K.W., dat er voorlopig geen subsidie meer mogelijk was.

In 1981 tot 1983 vond, gezien de slechte toestand van de daken, een noodherstel plaats. Tevens werd het urgente onderhoud uitgevoerd. Kosten f. 420.791,--

Het rijk gaf hierop alsnog subsidie.

In de jaren 1984 tot 1986 zijn volledige restauratieplannen ontwikkeld in samenwerking met de Rijksdienst voor Monumentenzorg, de gemeente Den Haag en het bisdom Rotterdam.

De financiering van het gehele project liep via het Nationaal Restauratiefonds met subsidie van het Rijk, Gemeente en Provincie en steun van het bisdom.

De parochie zelf moest 20% opbrengen.

Bij fase 1V gaf het Ministerie van Economische zaken :

f. 308.000.- subsidie, omdat bij de restauratie van de polychromie gebruik werd gemaakt van geavanceerde computertechnieken , ontwikkeld door het Haagse bedrijf Rescura.

Een deel van de eigen bijdrage van de parochie werd verkregen uit kleine en grote giften van parochianen, oud-parochianen en instellingen zoals van:

-Het Prins Bernardfonds f 50.000.--

-Anoniem f 20.000.--

in de tweede fase

Gravin van Bylandtstichting	f 15.000,-
-----------------------------	------------

Frans Mortelmansstichting	f 10.000,-
---------------------------	------------

Paul de Gruytersstichting	f 4.000,-
---------------------------	-----------

Van Sonsbeeckstichting	f 50.000,-
------------------------	------------

Nederlandse provincie van de paters Jezuïeten	f 45.000,-
--	------------

Bierens B.V. Den Haag	f 2.000,-
-----------------------	-----------

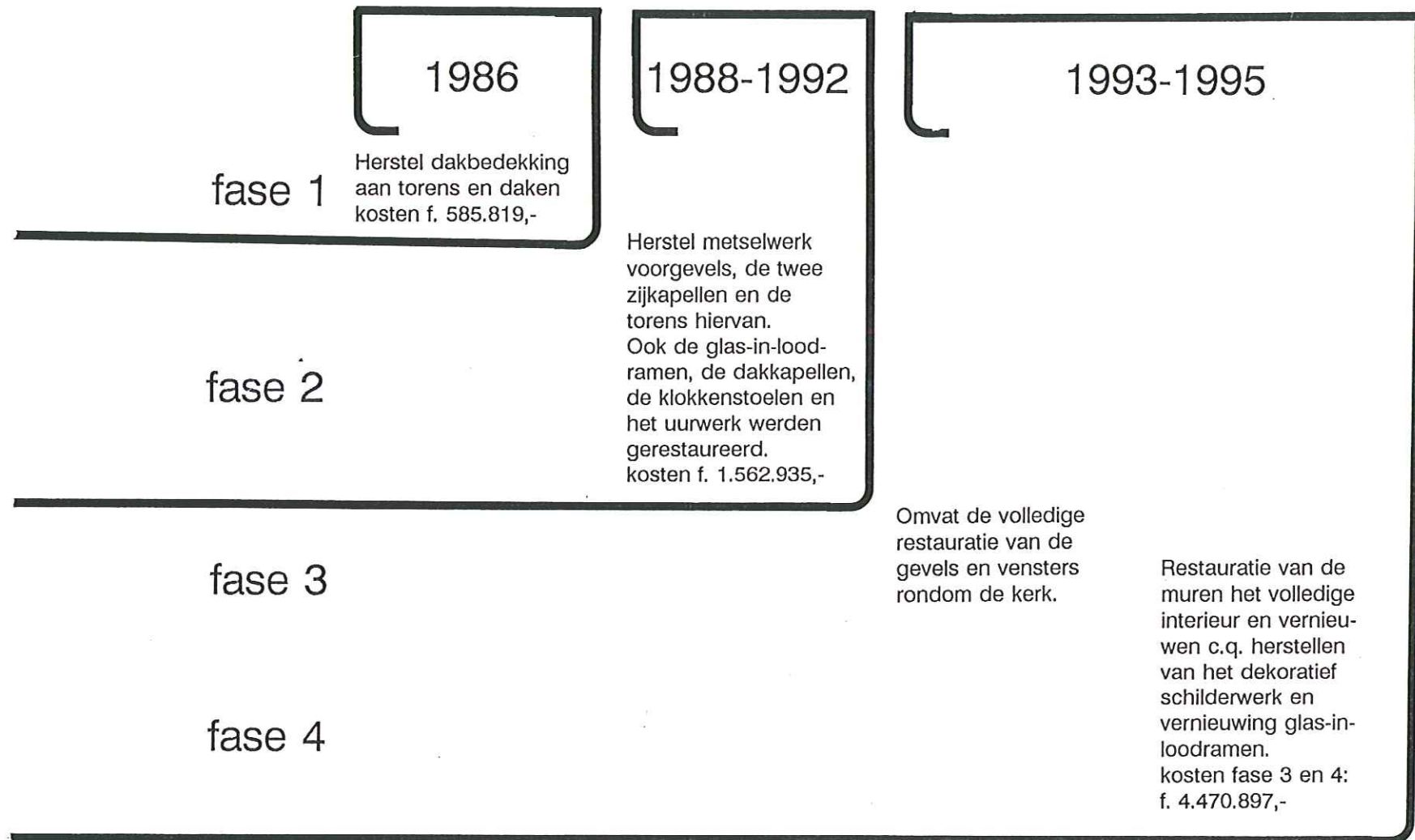
Anjerfonds Den Haag	f 6.000,-
---------------------	-----------

Van Sonsbeeckstichting	f 50.000,-
------------------------	------------

in de derde en vierde fasen.

Opbrengst verkoop in- boedel pastorie	f 8.000,-
--	-----------

HET HERSTEL WERD IN VERSCHILLENDE FASEN VERRICHT

Uitvoering

De twee laatste fasen werden onder andere uitgevoerd door:

- Bouwbedrijf Hulshof (exterieur)
- Rescura B.V. (interieur)
- Glasatelier Oud-Rijswijk (glas-in-loodramen)

Dankzij deze restauratie is in ons land een van de grootste en mooiste scheppingen van de neogothiek in zijn oorspronkelijke toestand behouden gebleven.

COLOFON

Uitgave:
Parochie
Onze Lieve Vrouw
Onbevlekt Ontvangen
Da Costastraat 46
2513 RR Den Haag.

Samenstelling:
J.J.M.Kester.

Lay-out en Druk
J.M.van Leeuwen

Bronnen

- De R.K. Kerk van Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen te 's-Gravenhage door Drs. H. P. R. Rosenberg, 3 mei 1983. Wat betreft: De kunsthistorische waarde, Het kerkgebouw en Het interieur.
- Honderd-uit, Elandstraatparochie Den Haag, 1978.
- Bulletin van de Stichting Oude Hollandse Kerken, nr. 20, lente 1985. " Het inwendige van de kerk van Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen", door P.C.J. van Dael s.J.
- Ter herinnering aan het Gouden Jubilee der parochie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen, 1878-1928.
- De 19de-eeuwse Kerkelijke Bouwkunst in Nederland door Drs. H.P.R. Rosenberg, 1972.

